

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Οικονομική Ανάπτυξη

Ενότητα # 2: Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου

**Τμήμα: Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών
Σπουδών**

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Οι εικόνες προέρχονται από το βιβλίο «Οικονομική της Ανάπτυξης», Μ. Gillis, D.H. Perkins, Μ. Roemer, D.R. Snodgrass, 1^η έκδοση, 2011, Εκδόσεις Gutenberg.

Σκοποί ενότητας

- Κατανόηση θεωρητικών υποδειγμάτων οικονομικής μεγέθυνσης.
- Κατανόηση των δεικτών μεγέθυνσης.
- Κατανόηση της θεωρίας του στρουκτουραλισμού και της εξάρτησης.

Περιεχόμενα ενότητας (1 από 2)

- Θεωρητικά υποδείγματα.
- Ένα απλό υπόδειγμα οικονομικής μεγέθυνσης.
- Το υπόδειγμα Harrod-Domar.
- Το υπόδειγμα του Solow.
- Συμβολή παραγωγικών συντελεστών στη μεγέθυνση (Denison, Solow).

Περιεχόμενα ενότητας (2 από 2)

- Το υπόδειγμα της πλεονάζουσας εργασίας.
- Νεοκλασικό υπόδειγμα του Jorgenson.
- Η υπόθεση του Kuznets.
- Δείκτες μεγέθυνσης.
- Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Θεωρητικά υποδείγματα

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θεωρητικά υποδείγματα (1 από 4)

- Απλουστεύσεις ενός πολυσύνθετου κόσμου (μερικές-γενικές).
- Προσπαθούν να περιγράψουν την πραγματικότητα με λίγες μόνο μεταβλητές.
- Μόνο τα πολύ απλά θεωρητικά υποδείγματα μπορούν να δώσουν γενικά αποτελέσματα.

Θεωρητικά υποδείγματα (2 από 4)

- Συνήθως σύνθετα υποδείγματα απαιτούνται για τη μελέτη των οικονομιών (τόσο των ΒΧ όσο και των ΑΧ).
- Σχεδόν ποτέ το ίδιο (σύνθετο) υπόδειγμα δεν είναι κατάλληλο για όλες τις ΑΧ
- Εφόσον αυτές διαφέρουν ως προς βασικά χαρακτηριστικά τους (πχ Μπανγκλαντές και Παραγουάη ως προς τη χρήση γης).

Θεωρητικά υποδείγματα (3 από 4)

- Παλαιότερες προσεγγίσεις στο φαινόμενο της οικονομικής ανάπτυξης.
 - Ορισμένες έχουν "απορριφθεί" λόγω του ότι οι εμπειρικές τους προβλέψεις ή/και υποθέσεις αποδείχθηκαν λανθασμένες.
 - Συχνά επανέρχονται με διαφορετικές διατυπώσεις.

Θεωρητικά υποδείγματα (4 από 4)

- Γιατί τις μελετάμε;
 - Μεγάλη επίδραση στο σχεδιασμό της οικονομικής πολιτικής πολλών ΑΧ 12250ς και 12260ς.
 - Βοηθούν να κατανοήσουμε πως οι οικονομίες των ΑΧ έφθασαν εκεί που βρίσκονται σήμερα.
 - Προσφέρουν ορισμένες βασικές ιδέες πάνω στη φύση του προβλήματος της οικονομικής ανάπτυξης.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Ένα απλό υπόδειγμα οικονομικής μεγέθυνσης

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής
μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ένα απλό υπόδειγμα οικονομικής μεγέθυνσης (1 από 2)

- Συνάρτηση παραγωγής $Y = f(K, L)$.
- Συνάρτηση αποταμιεύσεων $S = sY$.
- Ισότητα αποταμιεύσεων και επενδύσεων (κλειστή οικονομία) $S = I$.
- Κανόνας μεταβολής κεφαλαίου $\Delta K = I - dK$
 $= sY - dK$.
- Κανόνας μεταβολής εργασίας $\Delta L = nL$.

Ένα απλό υπόδειγμα οικονομικής μεγέθυνσης (2 από 2)

- Ενδιαφέρον στο $\Delta Y/\Delta L$.
- Συνήθως διαφορές μεταξύ υποδειγμάτων στον τύπο της συνάρτησης παραγωγής.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Το υπόδειγμα Harrod-Domar

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (1 από 12)

- Απλό υπόδειγμα που χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα στις ΑΧ.
- Επιδίωξη τόσο του Harrod όσο και του Domar ήταν να περιγράψουν τις συνθήκες μεγέθυνσης με πλήρη απασχόληση στις ΒΧ κατά τη βραχυχρόνια περίοδο.
- Όμως, χρησιμοποιήθηκε πολύ συχνά στις ΑΧ για το σχεδιασμό πολιτικών μακροχρόνιας μεγέθυνσης.
- Βασική υπόθεση: Για να παραχθεί μία μονάδα προϊόντος (Y) απαιτούνται v μονάδες κεφαλαίου (K).
- Η σχέση αυτή ($v=K/Y$, λόγος κεφαλαίου-προϊόντος) παραμένει εξωγενώς σταθερή.

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (2 από 12)

- $Y = K/v$.
- $\Delta Y = \Delta K/v$.
- $\Delta Y/Y = \Delta K/Yv = (sY-dK)/Yv = (sY-dYv)/Yv \Rightarrow g = (s/v)-d$.

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (3 από 12)

- Χρήσιμο σαν εργαλείο πολιτικής κατά τη βραχυχρόνια περίοδο (ν σταθερό).
- Αν γνωρίζω s , v και d μπορώ να προβλέψω το g .
- Αν γνωρίζω το επιθυμητό g , με δεδομένα τα v και d , μπορώ να υπολογίσω το απαιτούμενο s .

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (4 από 12)

- Παράδειγμα: Μαλαισία 1221212-2001.
 $s=0.27, g=0.05, d=0.05 \Rightarrow v=2.7.$
- Πρόβλεψη 2002: $s=0.244, d=0.05, v=2.7 \Rightarrow g=0.04$ ($0.244/2.7 - 0.05$) $g^*=0.041.$
- Ποιο s απαιτείται για $g=0.05$; $s=(g+d)v \Rightarrow s=(0.06+0.05)2.7=0.2127.$

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (5 από 12)

- Μεγάλο πλεονέκτημα του υποδείγματος: Συνδέει απ' ευθείας I και g .
- Επέκταση Κεϋνσιανών μακροοικονομικών υποδειγμάτων χωρίς μεγέθυνση.
- Μπορεί να γενικευθεί για περισσότερους του ενός τομείς (πχ γεωργία και βιομηχανία), με διαφορετικά v στον κάθε τομέα, αλλά και για ανοιχτή οικονομία.

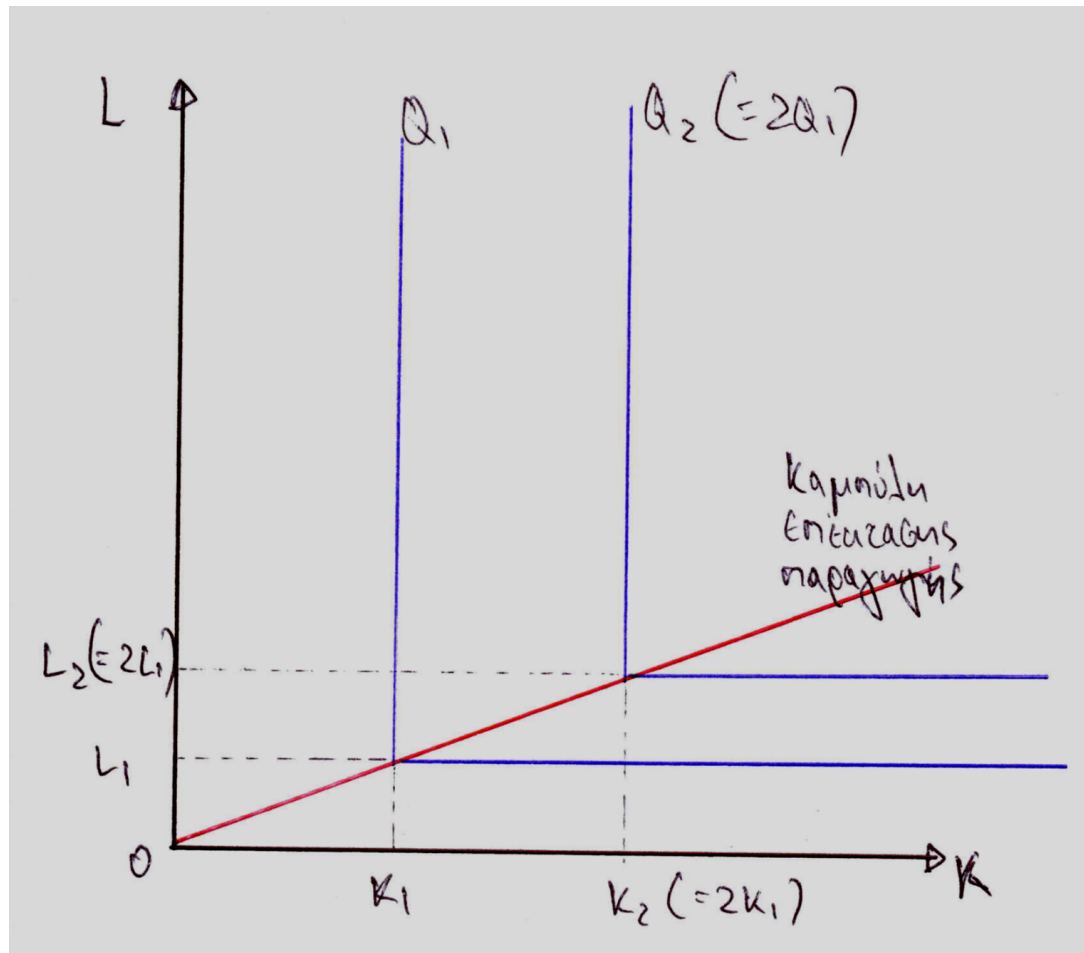
Το υπόδειγμα Harrod-Domar (6 από 12)

- Μειονεκτήματα: Πολύ απλοϊκό, καμία άμεση συνεισφορά της εργασίας, κεφάλαιο μπαίνει στην παραγωγή χωρίς υστερήσεις (+ ορισμός κεφαλαίου)
Το κυριότερο: υποθέτει σταθερές τεχνικές σχέσεις παραγωγής (ICORs) και δεν αφήνει χώρο για τεχνική πρόοδο.
- Υπονοεί καμπύλες ίσου προϊόντος τύπου Leontief (παραγωγικοί συντελεστές πλήρως συμπληρωματικοί) και, αν υποθέσουμε σταθερές αποδόσεις κλίμακας, γραμμική καμπύλη επέκτασης της παραγωγής.

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (7 από 12)

- Αν οι καμπύλες ίσου προϊόντος είναι νεοκλασσικού τύπου ή Leontief αλλά η καμπύλη επέκτασης της παραγωγής δεν είναι ευθεία, τότε τα συμπεράσματα πολιτικής του υποδείγματος των Harrod και Domar δεν ευσταθούν και η αποδοτικότητα του κεφαλαίου (ICORs) γίνεται κι' αυτή μία μεταβλητή την οποία μπορούν να επηρεάσουν οι κυβερνητικές πολιτικές.

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (8 από 12)

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (10 από 12)

- Θεωρητικά, θα περιμέναμε ότι σε ΒΧ με άφθονο κεφάλαιο η αποδοτικότητα του κεφαλαίου θα είναι χαμηλότερη απ' ότι στις ΑΧ όπου υπάρχει σπάνις κεφαλαίου (άρα, *ceteris paribus*, στις ΑΧ τα ICORs πρέπει να είναι χαμηλότερα απ' ότι στις αναπτυγμένες χώρες). Κατά το ίδιο επιχείρημα, όσο η ΑΧ αναπτύσσεται, τόσο η τιμή των ICORs πρέπει να αυξάνει.
- Πάντως, από μία διαφορετική σκοπιά, πολλές εμπειρικές μελέτες δείχνουν ότι υψηλό I σχετίζεται με υψηλό g .
- Υψηλές επενδύσεις ειδικά στη μεταποίηση σχετίζονται με υψηλό g .

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (11 από 12)

- Όμως, η θετική αυτή σχέση παρατηρείται μόνο στις σχετικά αναπτυγμένες ΑΧ, όχι στις ΑΧ με πολύ χαμηλό ή, συχνά, μεσαίο εισόδημα.

Το υπόδειγμα Harrod-Domar (12 από 12)

- Στην περίπτωση της ανοιχτή οικονομίας: $C + I + G + X = C + S + T + M$.
- C, G, T, X και M συμβολίζουν, αντίστοιχα την κατανάλωση, τις κυβερνητικές δαπάνες, τους φόρους τις εξαγωγές και τις εισαγωγές.
- Υποθέτοντας ότι $G=T$ και $M-X=B$ και ορίζοντας $b=B/Y$.
- B : έλλειμμα εξωτερικού ισοζυγίου.
- $I = S + B \Rightarrow \Delta K + dK = S + B \Rightarrow v\Delta Y + dvY = S + B \Rightarrow vg + vd = s + b \Rightarrow g = (s+b)/v - d$.
- Άρα για ταχύτερη μεγέθυνση, $M > X$ αν το έλλειμμα μπορεί να καλυφθεί από εξωτερικούς πόρους. πχ οικονομική βοήθεια, πιστώσεις, άμεσες επενδύσεις.

Επεκτάσεις (1 από 5)

- Θεωρία των δύο ελλειμμάτων (Two-gap theory) - σχετίζεται με το υπόδειγμα ανοικτής οικονομίας των Harrod και Domar.
- Όταν μία οικονομία αναπτύσσεται:
 - αυξημένη ζήτηση για εισαγωγές μηχανημάτων και ενδιάμεσων αγαθών.
 - τα έσοδα από εξαγωγές δεν μπορούν να καλύψουν τις αυξημένες εισαγωγές.

Επεκτάσεις (2 από 5)

- Άρα σύντομα εμφανίζεται έλλειψη συναλλάγματος, αυτό οδηγεί σε μείωση των εγχωρίων αποταμιεύσεων που είναι διαθέσιμες για τη χρηματοδότηση επενδύσεων διότι χρειάζονται για τη χρηματοδότηση του εξωτερικού ελλείμματος ($S=I-B$), άρα και σε έλλειμμα αποταμιεύσεων.
- Τελικά, ένα είναι το έλλειμμα, αυτό των ανεπαρκών αποταμιεύσεων.
- Τι μπορεί να γίνει; Προσπάθεια αύξησης των αποταμιεύσεων ή/και πολιτική υποκατάστασης εισαγωγών.

Επεκτάσεις (3 από 5)

- Θεωρίες της μεγάλης ώθησης (big push), ισόρροπης (balanced) και μη-ισόρροπης (unbalanced) ανάπτυξης.
- Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, είναι δύσκολο για μία βιομηχανία να επεκταθεί μόνη της γιατί το μέγεθος της εγχώριας αγοράς της ΑΧ είναι πολύ μικρό. Άρα πρέπει να επιχειρηθεί ταυτόχρονη ανάπτυξη πολλών κλάδων. Άρα σχεδιασμός οικονομικής πολιτικής και κρατική παρέμβαση. (big push - balanced growth / R. Nurkse, P. Rosenstein-Rodan).
- Παράδειγμα εργοστασίου παπουτσιών σε μία μικρή ΑΧ. Ανεπαρκής ζήτηση αν δεν αναπτυχθούν και άλλοι κλάδοι.

Επεκτάσεις (4 από 5)

- Βασικό αντεπιχείρημα: Ιστορικά καμία σχεδόν χώρα δεν αναπτύχθηκε με σύμμετρη ανάπτυξη όλων των κλάδων. Συνήθως κάποιος κλάδος (ή κλάδοι) που έχουν κάποιο συγκριτικό πλεονέκτημα παίζουν το ρόλο της ατμομηχανής. Μεταξύ των διαφόρων κλάδων αναπτύσσονται διασυνδέσεις (linkages) οι οποίες αργότερα προωθούν και άλλους κλάδους παραγωγής. Άρα, οι ΑΧ πρέπει να ακολουθήσουν τα μηνύματα της παγκόσμιας αγοράς, να εξειδικευθούν στον κλάδο παραγωγής όπου έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα και κατόπιν θα ακολουθήσει και η υπόλοιπη οικονομία (unbalanced growth / A. Hirschman).

Επεκτάσεις (5 από 5)

- Σε γενικές γραμμές, η διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτών της θεωρία της μη-ισόρροπης ανάπτυξης και αυτής της θεωρίας της ισόρροπης ανάπτυξης μοιάζει αρκετά με τη διαμάχη για το κοινωνικό κόστος/όφελος του μονοπωλίου. Από στατική άποψη είναι πολύ πιθανό ότι υιοθέτηση των απόψεων της ισόρροπης ανάπτυξης μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του συνολικού προϊόντος, όμως μακροχρόνια η έλλειψη κατάλληλου μηχανισμού κινήτρων όπως και η απουσία μηχανισμού πρόσληψης των μηνυμάτων της αγοράς μπορεί να οδηγήσει σε επιβράδυνση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Το υπόδειγμα του Solow

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

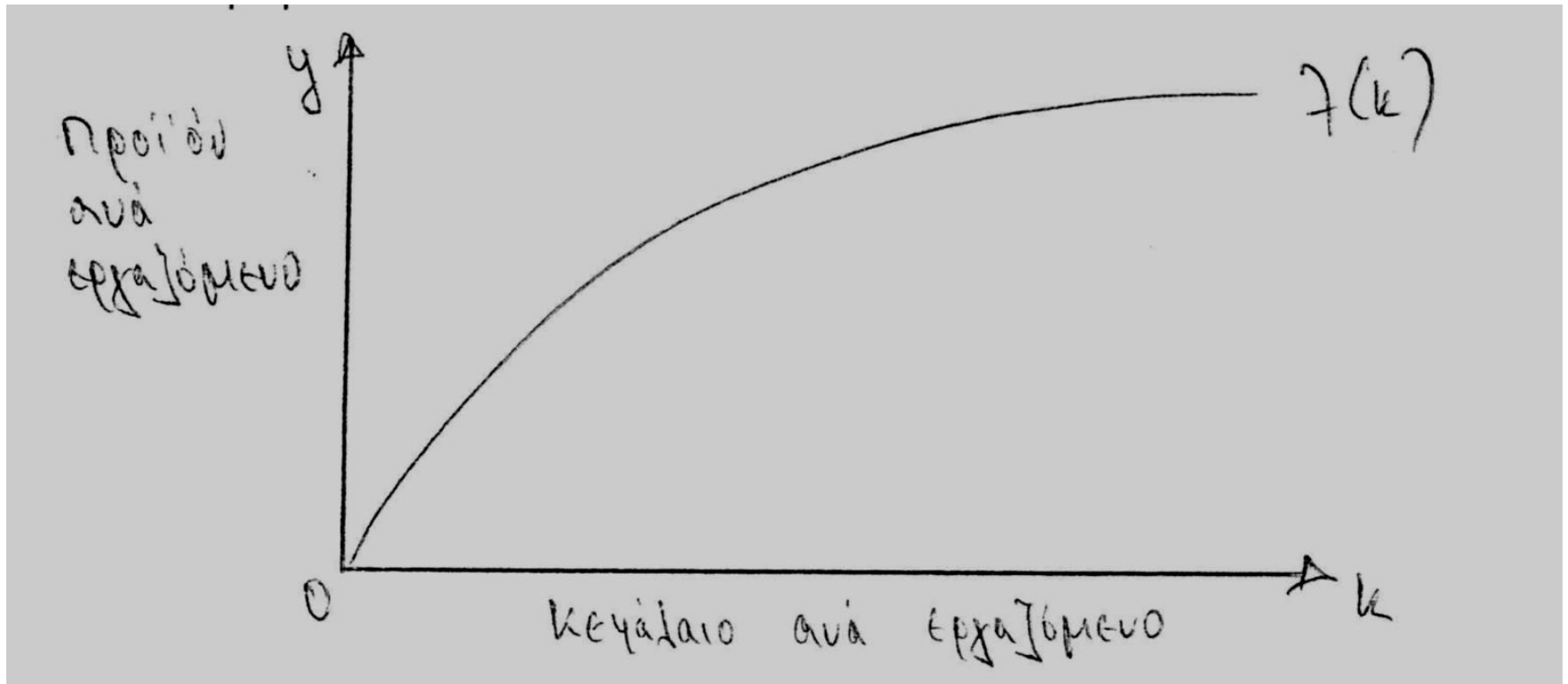
Το υπόδειγμα του Solow (1 από 16)

- Νεοκλασικό υπόδειγμα που επιτρέπει υποκατάσταση κεφαλαίου και εργασίας. Επομένως, το n μπορεί να επηρεασθεί και οι σχετικές τιμές των παραγωγικών συντελεστών παίζουν σημαντικό ρόλο.
- Επίσης, για ΒΧ, αλλά έχει χρησιμοποιηθεί ευρύτατα στις ΑΧ.
- Όπως και το υπόδειγμα των Harrod και Domar, υποθέτει σταθερές αποδόσεις κλίμακας.

Το υπόδειγμα του Solow (2 από 16)

- Το αρχικό υπόδειγμα του Solow αναφέρεται σε μία κλειστή οικονομία χωρίς κρατικό τομέα, υποθέτει σταθερές οικονομίες κλίμακας και φθίνουσες οριακές αποδόσεις των παραγωγικών συντελεστών και δείχνει πως μεταβολές στο επίπεδο της αποταμίευσης (και, συνακόλουθα, των επενδύσεων) οδηγούν σε μεταβολές του επιπέδου του κατά κεφαλή εισοδήματος.
- $Y = F(K, L)$
- Διαιρώντας δια L : $Y/L = F(K/L, 1)$ ή, σε κατά κεφαλή όρους $y = f(k)$.

Το υπόδειγμα του Solow (3 από 16)

Το υπόδειγμα του Solow (4 από 16)

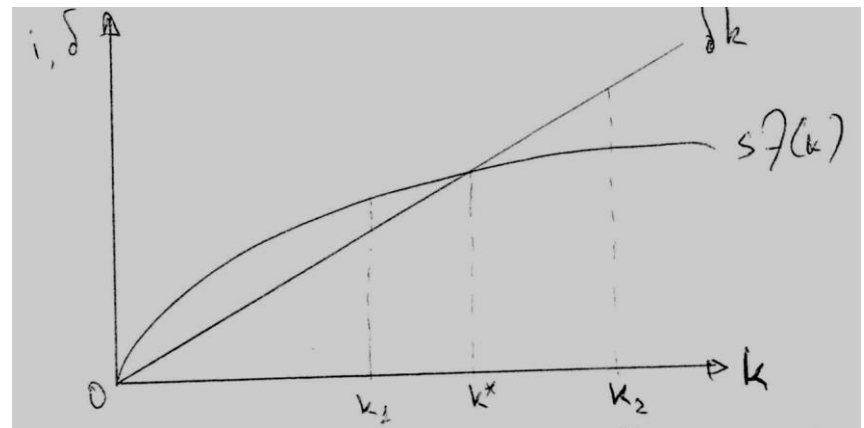
- Το προϊόν διαιρείται σε κατανάλωση και επένδυση, επομένως (σε όρους ανά εργαζόμενο): $y = c + i$.
- Στο υπόδειγμα αυτό η κατανάλωση είναι αναλογική προς το εισόδημα (δεν υπάρχει αυτόνομη κατανάλωση).
- Επομένως: $c = (1-s)y$.
- Αντικαθιστώντας: $y = (1-s)y + i \Rightarrow i = sy \Rightarrow i = sf(k)$.

Το υπόδειγμα του Solow (5 από 16)

- Πως μεταβάλλεται το κεφάλαιο;
Επενδύσεις/αποσβέσεις.
- Άρα, σε κατά κεφαλή όρους: $\Delta k = i - dk \Rightarrow$
 $\Delta k = sf(k) - dk$.
- Όταν $\Delta k=0$, η οικονομία έχει φτάσει σε επίπεδο σταθερότητας (steady state – κατάσταση μακροχρόνιας ισορροπίας), k^* , και δεν μπορεί να αυξήσει άλλο το προϊόν της.

Το υπόδειγμα του Solow (6 από 16)

- Αριστερά του k^* οι επενδύσεις υπερβαίνουν τις αποσβέσεις και επομένως το κεφάλαιο και το προϊόν ανά εργαζόμενο αυξάνουν. Δεξιά του k^* οι επενδύσεις είναι χαμηλότερες από τις αποσβέσεις και, επομένως, το επίπεδο του κεφαλαίου και του εισοδήματος πέφτουν.

Το υπόδειγμα του Solow (7 από 16)

- Τι θα συμβεί αν μεταβληθεί η αποταμιευτική συμπεριφορά των εργαζομένων, για παράδειγμα αν $s' > s$; Υψηλότερο επίπεδο steady state κεφαλαίου και, επομένως, εισοδήματος ανά εργαζόμενο.
- Τα διαθέσιμα διαστρωματικά στοιχεία δείχνουν να επιβεβαιώνουν αυτή την υπόθεση. Υψηλότερο ποσοστό επενδύσεων στο ΑΕΠ σχετίζεται θετικά με υψηλότερο επίπεδο εισοδήματος κατά κεφαλή.

Το υπόδειγμα του Solow (8 από 16)

- Αύξηση της συσσώρευσης κεφαλαίου μπορεί να οδηγήσει σε αυξήσεις του επιπέδου steady state κεφαλαίου και εισοδήματος κατά κεφαλή όμως, μακροχρόνια, δεν επηρεάζει το ρυθμό μεταβολής του προϊόντος της οικονομίας (γ και k παραμένουν σταθερά).
- Η πρώτη διεύρυνση του υποδείγματος σχετίζεται με τη χαλάρωση της υπόθεσης περί σταθερού πληθυσμού (εργαζομένων). Ceteris paribus, καθώς ο αριθμός των εργαζομένων αυξάνει, η διαθέσιμη ποσότητα κεφαλαίου ανά εργαζόμενο μειώνεται και επομένως, το νέο steady state επίπεδο κεφαλαίου και εισοδήματος κατά κεφαλή θα είναι χαμηλότερο. Δηλαδή, τώρα: $\Delta k = sf(k) - (d+n)k$.

Το υπόδειγμα του Solow (9 από 16)

- Όταν έχουμε αύξηση του ρυθμού πληθυσμιακής μεγέθυνσης, οδηγούμαστε σε χαμηλότερο steady state.
- Επομένως, *ceteris paribus*, ταχύτεροι ρυθμοί πληθυσμιακής μεγέθυνσης πρέπει να οδηγούν σε χαμηλότερα επίπεδα κατά κεφαλή εισοδήματος, κάτι που επιβεβαιώνεται και από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

Το υπόδειγμα του Solow (10 από 16)

- Το υπόδειγμα υπονοεί ότι, *ceteris paribus*, όσο μακρύτερα βρίσκεται μία χώρα από το steady state τόσο ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης μπορεί να πετύχει και, επομένως, να επιτευχθεί σύγκλιση μεταξύ των διαφόρων οικονομιών.
- Προσοχή. Εφόσον κάθε χώρα έχει διαφορετικό s και n , η κάθε μία θα συγκλίνει σε διαφορετικό steady state.
- Unconditional vs conditional convergence.

Το υπόδειγμα του Solow (11 από 16)

- Η εισαγωγή του ρυθμού μεταβολής της εργατικής δύναμης, n , μπορεί να εξηγήσει τους ρυθμούς αύξησης του συνολικού προϊόντος, όχι όμως και τους ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλή προϊόντος. Για να γίνει αυτό χρειάζεται να εισάγουμε στην ανάλυση την έννοια της τεχνολογικής προόδου και να τροποποιήσουμε το αρχικό υπόδειγμα.
- Συνήθως η τεχνολογική πρόοδος θεωρείται εξωγενώς δεδομένη και περιλαμβάνει τόσο βελτιώσεις στο τεχνολογικό επίπεδο του χρησιμοποιούμενου κεφαλαίου όσο και βελτιώσεις στο επίπεδο του «ανθρώπινου κεφαλαίου» της οικονομίας (εκπαίδευση, υγεία, δεξιότητες, κλπ).
- Ο απλούστερος, ίσως, τρόπος ενσωμάτωσης της τεχνολογικής προόδου στο υπόδειγμα είναι ο εξής: $Y = F(K, LE)$, όπου E είναι η αποτελεσματικότητα της εργασίας.

Το υπόδειγμα του Solow (12 από 16)

- Επομένως, αντί να μετράμε το προϊόν ανά εργαζόμενο, το μετράμε ανά μονάδα «αποτελεσματικής εργασίας» και ο ρυθμός μεγέθυνσης της «αποτελεσματικής εργασίας» είναι ng (πληθυσμιακή μεγέθυνση επί την βελτίωση της αποτελεσματικότητας). Αλλάζοντας τους ορισμούς και μετρώντας τα πάντα σε επίπεδο μονάδων «αποτελεσματικής εργασίας» το νέο steady state δίνεται από τη σχέση.
- $\Delta k = sf(k) - (d+n+g)k$ ή, καλύτερα, $\Delta k_e = sf(k_e) - (\delta+n+g)k_e$, όπου k είναι η ποσότητα διαθέσιμου κεφαλαίου ανά μονάδα «αποτελεσματικής εργασίας»).

Το υπόδειγμα του Solow (13 από 16)

- Επομένως, μόνο βελτιώσεις στο επίπεδο της τεχνολογικής προόδου μπορούν να οδηγήσουν σε διαρκώς υψηλότερα επίπεδα κατά κεφαλή εισοδήματος.
- Στο υπόδειγμα του Solow, η τεχνολογική πρόοδος είναι εξωγενής. Νεώτερα υποδείγματα επιχειρούν να την «ενδογενοποιήσουν».
- Τα περισσότερα από τα υποδείγματα αυτά υποθέτουν την ύπαρξη σημαντικών θετικών εξωτερικοτήτων (κυρίως στον τομέα των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο) και, συνακόλουθα, αυξουσών αποδόσεων κλίμακας.

Το υπόδειγμα του Solow (14 από 16)

- Επομένως, στις περισσότερες οικονομετρικές εκτιμήσεις ο ρόλος της αύξησης της «συνδυασμένης» παραγωγικότητας (total factor productivity) ίσως να υπερεκτιμάται.
- Κατά συνέπεια, αύξηση του s μπορεί να οδηγήσει σε μονίμως υψηλότερο g και δεν υπάρχει λόγος να αναμένουμε σύγκλιση.

Το υπόδειγμα του Solow (15 από 16)

- Ουσιαστικά, το υπόδειγμα του Solow είναι η βάση για τις περισσότερες θεωρητικές και εμπειρικές διερευνήσεις της σύγχρονης οικονομικής μεγέθυνσης.
- Έμφαση σε ρόλο συσσώρευσης παραγωγικών συντελεστών αλλά και παραγωγικότητας (τεχνολογίας).
- Όμως, ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη συσσώρευση παραγωγικών συντελεστών και την παραγωγικότητα (συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογικής μεταβολής);

Το υπόδειγμα του Solow (16 από 16)

- Εμπειρικές μελέτες δείχνουν ότι παράγοντες που αναφέρθηκαν σε προηγούμενες διαλέξεις (πολιτική σταθερότητα, άνοιγμα στο διεθνές εμπόριο, γεωγραφική θέση, κλίμα, κλπ) επηρεάζουν την ίδια τη συνάρτηση παραγωγής και έχουν επίδραση πάνω στη διαδικασία συσσώρευσης και στην παραγωγικότητα των συντελεστών.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Συμβολή παραγωγικών συντελεστών στη μεγέθυνση (Denison, Solow)

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Συμβολή παραγωγικών συντελεστών στη μεγέθυνση (Denison, Solow) (1 από 4)

- $Y = F(K, L, t)$, όπου L είναι το σύνολο της εργατικής δύναμης και t ο χρόνος (ουσιαστικά η συμβολή της τεχνολογικής προόδου).
- Διαφορίζοντας ως προς t : $dY/dt = (\partial F/\partial K)(dK/dt) + (\partial F/\partial L)(dL/dt) + (\partial F/\partial t)(dt/dt)$.

Συμβολή παραγωγικών συντελεστών στη μεγέθυνση (Denison, Solow) (2 από 4)

- Διαιρώντας διά Y και αναπτύσσοντας τούς δύο πρώτους δεξιιά όρους: $(dY/dt)(1/Y) = (1/Y)[(\partial F/\partial K)(dK/dt)K(1/K) + (\partial F/\partial L)(dL/dt)L(1/L) + (\partial F/\partial t)] \Rightarrow (dY/dt)/Y = (\partial F/\partial K)(K/Y)(dK/dt)/K + (\partial F/\partial L)(L/Y)(dL/dt)/L + (\partial F/\partial t)/Y$.
- $(dY/dt)/Y$: ρυθμός μεγέθυνσης του συνολικού προϊόντος (εισοδήματος) ($= g$).

Συμβολή παραγωγικών συντελεστών στη μεγέθυνση (Denison, Solow) (3 από 4)

- $(dK/dt)/K$: ρυθμός μεγέθυνσης κεφαλαίου (= g_K).
- $(dL/dt)/L$: ρυθμός μεγέθυνσης εργατικής δύναμης (= g_L).
- $\partial F/\partial K$: οριακό προϊόν κεφαλαίου (= i).
- $\partial F/\partial L$: οριακό προϊόν εργασίας (= w).
- $(\partial F/\partial K)(K/Y)$: μερίδιο κεφαλαίου στο εθνικό προϊόν (= SK).
- $(\partial F/\partial L)(L/Y)$: μερίδιο εργασίας στο εθνικό προϊόν (= SL).
- $(\partial F/\partial t)/Y$: τμήμα της αύξησης του προϊόντος που δεν ερμηνεύεται από την αύξηση των παραγωγικών συντελεστών / αποτελεσματικότερη παραγωγή (= q).

Συμβολή παραγωγικών συντελεστών στη μεγέθυνση (Denison, Solow) (4 από 4)

- Αντικαθιστώντας: $g = g_{KSK} + g_{LSL} + \alpha$.
- Αυτή η ανάλυση μπορεί να γενικευθεί και για μεγάλο αριθμό παραγωγικών συντελεστών (πχ γη, εγχώριο και ξένο κεφάλαιο, ειδικευμένα και ανειδίκευτη εργασία, κλπ).

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

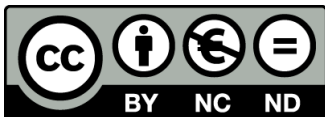

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Το υπόδειγμα της πλεονάζουσας εργασίας των Lewis-Fei-Ranis

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (1 από 12)

- Κύριο χαρακτηριστικό των περισσότερων ΑΧ: η συνύπαρξη δύο τομέων.
 - Παραδοσιακού/Σύγχρονου,
Παραδοσιακού/Καπιταλιστικού,
Αγροτικού/Αστικού.
- Κύριο χαρακτηριστικό του παραδοσιακού τομέα, η χαμηλή παραγωγικότητα και η ύπαρξη ανοιχτής ή «καλυμμένης» ανεργίας ή/και υποαπασχόλησης.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (2 από 12)

- Οικονομική Ανάπτυξη: Η διαδικασία μεγέθυνσης του σύγχρονου τομέα μέσω απορρόφησης πληθυσμού του παραδοσιακού τομέα και, τελικά, εκσυγχρονισμού και του παραδοσιακού τομέα.
- Τα δυαδικά υποδείγματα στηρίζονται πάνω σ' αυτή τη διαφοροποίηση μεταξύ τομέων.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (3 από 12)

- Το γνωστότερο υπόδειγμα είναι αυτό του Lewis κυρίως όπως τροποποιήθηκε ελαφρά και συμπληρώθηκε από τους Fei και Ranis.
- Είναι μάλλον «κλασσικό» υπόδειγμα και στηρίζεται εν μέρει πάνω σε παλαιότερα υποδείγματα του Ricardo, αλλά και του Marx.
- το πρώτο που διακρίνει, ουσιαστικά, την Οικονομική Ανάπτυξη από τη Μακροοικονομική.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (4 από 12)

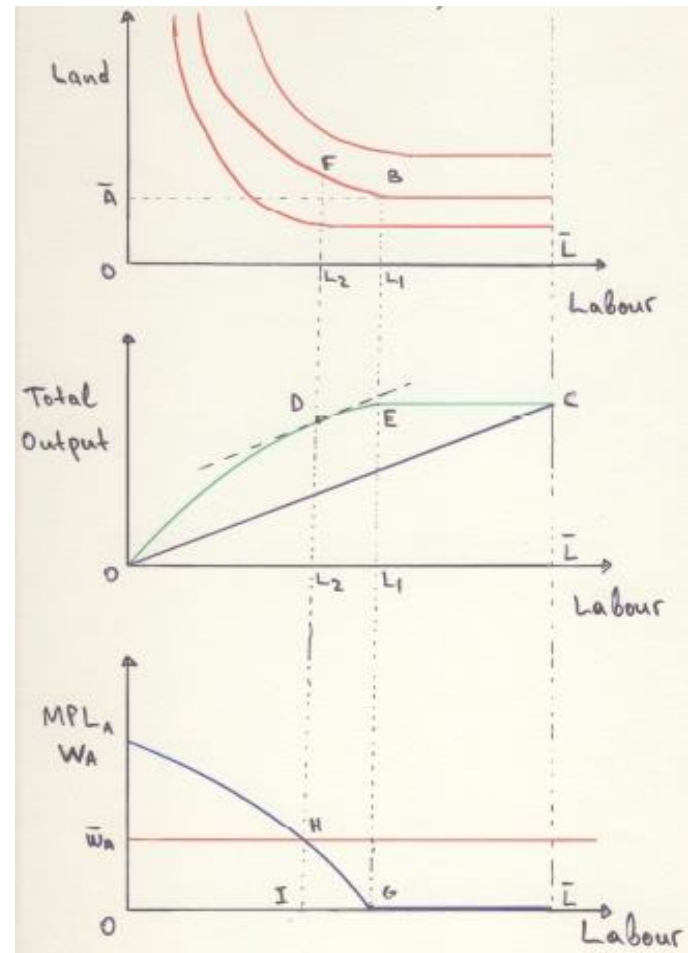
- Υποθέσεις:
 - Κλειστή οικονομία - κυρίως όχι σύνδεση του παραδοσιακού τομέα με τον υπόλοιπο κόσμο (μπορεί να τροποποιηθεί).
 - Όλη η διαθέσιμη γη καλλιεργείται (H^*) και το επίπεδο παραγωγής του παραδοσιακού /αγροτικού τομέα είναι συνάρτηση μόνο της εργασίας $Y_t = Y_t(H^*, L)$, άρα $Y_t = Y_t(L)$.
 - Στο σύγχρονο τομέα της οικονομίας $Y_m = Y_m(K, L)$.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (5 από 12)

- Υποθέσεις:
 - Όλα τα κέρδη επανεπενδύονται.
 - Το οριακό προϊόν της εργασίας στον παραδοσιακό τομέα της οικονομίας είναι μηδενικό ($MPL_t = 0$).
 - Υπόθεση που χρησιμοποιείται επανειλημμένα από τους κλασικούς, ιδιαίτερα από το Ricardo και το Marx (εφεδρικός βιομηχανικός στρατός).
 - Υπονοεί την ύπαρξη ανοικτής ή καλυμμένης ανεργίας ή υποαπασχόλησης.
 - Δικαιολόγηση Lewis: μέλη της οικογένειας, υπηρετικό προσωπικό, κλπ ($w_t = APL_t$ όχι $w_t = MPL_t$, σίγουρα όχι κάτω από επίπεδο επιβίωσης).

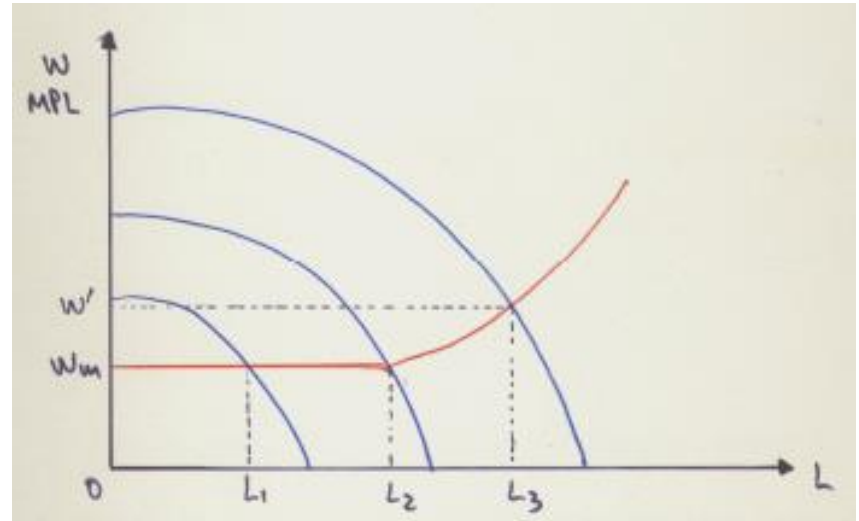
Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (6 από 12)

- Παραδοσιακός τομέας.
- Η διαθέσιμη γη είναι περιορισμένη, και πέρα από ένα σημείο διαδοχικές αυξήσεις της εργασίας δεν αυξάνουν το παραγόμενο προϊόν.
- Όταν εξαντληθεί η πλεονάζουσα εργασία, το παραγόμενο προϊόν μειώνεται και οι όροι εμπορίου στρέφονται κατά του σύγχρονου τομέα (αυξάνεται η τιμή των προϊόντων του παραδοσιακού τομέα σε σχέση με την τιμή των προϊόντων του σύγχρονου τομέα – καπιταλιστική ανάπτυξη).

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (7 από 12)

- Σύγχρονος τομέας:
 - Καμπύλη ζήτησης εργασίας.
 - MPL , w_t , w_m ($w_t < w_m$ ως κίνητρο μετακίνησης).
 - Επανεπένδυση κερδών.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (8 από 12)

- Επεκτάσεις – τροποποιήσεις.
- Πληθυσμιακή μεγέθυνση.
 - Καταστροφικά αποτελέσματα - καθυστέρηση απορρόφησης πλεονάζουσας εργασίας.
- Τεχνολογική μεταβολή στο σύγχρονο τομέα.
 - Μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του μεριδίου των κερδών στο εθνικό εισόδημα χωρίς απορρόφηση πλεονάζουσας εργασίας παραδοσιακού τομέα – «μεγέθυνση χωρίς ανάπτυξη».
- Επίδραση εργατικών συνδικάτων στο σύγχρονο τομέα .
 - Καταστροφικά αποτελέσματα - ανεπαρκή κέρδη/ανεπαρκείς επενδύσεις - - καθυστέρηση απορρόφησης πλεονάζουσας εργασίας.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (9 από 12)

- Επικρίσεις.
- Οι κυριότερες επικρίσεις του υποδείγματος έχουν να κάνουν με την υπόθεση της πλεονάζουσας εργασίας ($MPL_t = 0$).
- Βάση για νεοκλασικό υπόδειγμα δυαδικής οικονομίας.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (10 από 12)

- Σύμφωνα με τις γνωστές υποθέσεις της νεοκλασικής ανάλυσης, αυτό δεν μπορεί να συμβεί. Για να συμβεί κάτι τέτοιο πρέπει:
 - Σχόλη κατώτερο αγαθό, (όχι παράλογο για ένα άνεργο χωρίς επιδόματα ανεργίας).
 - ή Κορεσμός σχόλης.
 - ή σχόλη και κατανάλωση τέλεια υποκατάστατα.
- Σταθερός οριακός λόγος υποκατάστασης - γραμμικές καμπύλες αδιαφορίας.
- Εμπειρικές μελέτες - όχι ξεκάθαρα αποτελέσματα (ούτε καν για την ίδια χώρα - λογικό ότι δεν ισχύει για όλες τις χώρες) (Schultz - Sen).

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (11 από 12)

- Άλλες επικρίσεις.
- Δεν εξηγεί τη δημιουργία του σύγχρονου τομέα.
- Ύπαρξη ειδικευμένης-ανιδείκευτης εργασίας στο σύγχρονο τομέα της οικονομίας.
- Υψηλοί μισθοί στο σύγχρονο τομέα.
Προσέλκυση πλεοναζόντων εργατών στο σύγχρονο τομέα ακόμα και όταν δεν υπάρχουν προοπτικές απασχόλησης . Ανεργία στα αστικά κέντρα.

Υπόδειγμα πλεονάζουσας εργασίας (12 από 12)

- Ο αγροτικός τομέας παίζει ένα παθητικό ρόλο.
- Αν δεν βελτιωθεί η παραγωγικότητα του παραδοσιακού/αγροτικού τομέα, πολύ σύντομα φτάνουμε στο σημείο όπου $MP_L=0$. Από εκεί και πέρα, μεταβολή όρων εμπορίου υπέρ παραδοσιακού τομέα, και επιβράδυνση της διαδικασίας μεγέθυνσης. Το αντίστροφο συμβαίνει αν υπάρχει βελτίωση της παραγωγικότητας στον αγροτικό τομέα.
- Σε πολλές ΑΧ τα κέρδη απλώς μετατρέπονται σε υψηλή κατανάλωση εισαγομένων ειδών ή φυγαδεύονται σε λογαριασμούς του εξωτερικού – όχι επανεπένδυση.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Νεοκλαστικό δυαδικό υπόδειγμα του Jorgenson

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

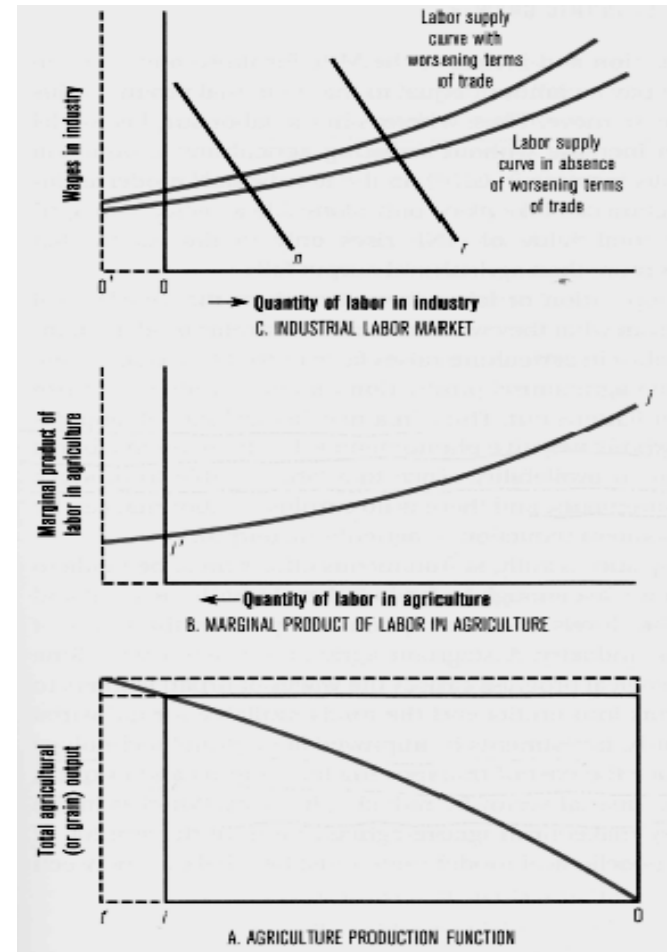
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Νεοκλασικό δυαδικό υπόδειγμα του Jorgenson

- Δέχεται την ύπαρξη δύο διακριτών τομέων στην οικονομία, με διαφορές στην παραγωγικότητά τους.
- Όμως, δεν δέχεται ότι $MPL_t=0$.
- Επομένως, κάθε μεταφορά εργατών από τον παραδοσιακό στο σύγχρονο τομέα μειώνει το προϊόν του παραδοσιακού τομέα και προκαλεί αύξηση μισθών στο σύγχρονο τομέα.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Η υπόθεση του Kuznets

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η υπόθεση του Kuznets (1 από 11)

- Ποιός κερδίζει από τη μεγέθυνση;
- Παλαιότερες απόψεις (κυρίως δεκαετία 1950 και αρχές δεκαετίας 1960) : διάχυση ωφελειών (trickle down effect).
- Τέλη δεκαετίας 1960 αρχές δεκαετίας 1970: πρώτες σοβαρές στατιστικές μελέτες => αύξηση ανισότητας, λίγα οφέλη στους φτωχούς.
- 1970ς και εντεύθεν: συχνά παρεμβάσεις και σχεδιασμός πολιτικής για τη γρήγορη εξάλειψη της φτώχειας (ή/και μείωση ανισοτήτων).
- Με πολλές παλινδρομήσεις. Όχι πάντα επιτυχημένες.

Η υπόθεση του Kuznets (2 από 11)

- Υπάρχει σχέση ανάμεσα στη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης και την ανισότητα;
- Υπόθεση του Kuznets: Κωδωνοειδής σχέση.
- Δυαδική οικονομία - μετάβαση από παραδοσιακή/αγροτική σε σύγχρονη/βιομηχανική οικονομία (συνεπές με υπόδειγμα Lewis).
 - Διαφορετικά επίπεδα εισοδήματος και ανισότητας σε κάθε τομέα.
 - Το δεύτερο, όχι αναγκαίο για την ορθότητα της υπόθεσης.

Η υπόθεση του Kuznets (3 από 11)

- Λογικά: τρεις τύποι οικονομικής μεγέθυνσης.
- Εμπλουτισμός σύγχρονου τομέα.
- Εμπλουτισμός παραδοσιακού τομέα.
- Μετακίνηση πληθυσμού από παραδοσιακό σε σύγχρονο τομέα. Υπόδειγμα Lewis (συνήθης περίπτωση).
- Μετακίνηση πληθυσμού από σύγχρονο σε παραδοσιακό τομέα οδηγεί σε υπανάπτυξη και αύξηση της φτώχειας.

Η υπόθεση του Kuznets (4 από 11)

- Διάσπαση συνολικής ανισότητας, σε ανισότητα "μεταξύ τομέων» και ανισότητα "εντός τομέων".
- Μεταβολή συνολικής ανισότητας καθώς αυξάνει η πληθυσμιακή μερίδα του σύγχρονου τομέα SU.
- Γενικότερα ζητήματα.
- Ανισότητα ποιάς κατανομής
Εισόδημα, κατανάλωση, πλούτος, ευκαιρίες;
- Δείκτες ανισότητας και ιδιότητές τους.

Η υπόθεση του Kuznets (5 από 11)

- Διαστρωματικές μελέτες δείχνουν να επιβεβαιώνουν την υπόθεση του Kuznets.
- Όμως, αποτέλεσμα σχετικά μικρό σε ποσοτικούς όρους.
- Άλλες μεταβλητές που επηρεάζουν το επίπεδο ανισότητας:
- Εκπαιδευτικό επίπεδο (-).
- Ρυθμός αύξησης του πληθυσμού (+).
- Φυσικοί πόροι (και ξένη ιδιοκτησία πλουτοπαραγωγικών πόρων) (+).

Η υπόθεση του Kuznets (6 από 11)

- Μελέτες επιμέρους κρατών όχι πάντα ξεκάθαρα αποτελέσματα.
 - Αλλά σχετικά μικρές χρονικές περίοδοι.
 - Ξεκάθαρο συμπέρασμα: Ιστορία και πολιτικές κεφαλαιώδους σημασίας.

Η υπόθεση του Kuznets (7 από 11)

- Παρ' ότι η ανισότητα (και η σχετική φτώχεια) μπορεί να αυξάνει κατά τη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης, η (απόλυτη) φτώχεια σχεδόν πάντα μειώνεται.
 - Το εισόδημα επιμέρους στρωμάτων μπορεί να μειώνεται.
 - Σπανιότατα αύξηση φτώχειας σ' όλο τον πληθυσμό.

Η υπόθεση του Kuznets (8 από 11)

- Σχέση μεταξύ ανισότητας και ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης;
- Όχι ξεκάθαρη.
- Μάλλον αμφίδρομη.
- Ρόλος αποταμιεύσεων και κινήτρων.
- Από την άποψη της πολιτικής οικονομίας, πολύ μεγάλη η σημασία της σχέσης ανάπτυξης και ανισότητας.

Η υπόθεση του Kuznets (9 από 11)

- Αρχική δικαιολόγηση (Lewis): Κέρδη => επενδύσεις => ταχύτερη ανάπτυξη => διάχυση ωφελειών / αν η διαδικασία αυτή ανακοπεί => διακόπτεται η αναπτυξιακή διαδικασία.
- Άρα, πρώτα μεγέθυνση και μετά αναδιανομή (Βραζιλία).
- Όμως άλλες και πολύ διαφορετικές χώρες, ακολούθησαν διαφορετική πορεία
- Πρώτα αναδιανομή, μετά μεγέθυνση.
- Σοβιετική Ένωση, Κίνα, αλλά και Ταϊβάν, Ν. Κορέα.

Η υπόθεση του Kuznets (10 από 11)

- Αναδιανομή με ανάπτυξη (Διεθνής Τράπεζα, 1970ς & 1980ς): Επενδύσεις σε εκπαίδευση και υποδομές - έμφαση σε αύξηση παραγωγικότητας φτωχών και κατ' αυτό τον τρόπο δυνατότητα ικανοποίησης βασικών αναγκών τους.
- Αργή διαδικασία, όχι εντυπωσιακά αποτελέσματα (Σρι Λάνκα).
- Μετά από οικονομικές κρίσεις => προγράμματα μακροοικονομικής σταθεροποίησης => περικοπές προγραμμάτων ικανοποίησης βασικών αναγκών => (σε πολλές περιπτώσεις) έντονη αντίδραση θιγομένων κοινωνικών στρωμάτων.
- Ανάγκη για καλύτερη επικέντρωση πόρων, μελέτη, συμπεριφοράς & κινήτρων, περιορισμός διαρροών οφελών σε μη φτωχούς ("Προσαρμογή με ανθρώπινο πρόσωπο").

Η υπόθεση του Kuznets (11 από 11)

- Ποιός όμως θα εφαρμόσει αυτά τα προγράμματα;
- Σημαντικό ερώτημα πολιτικής οικονομίας.
- Μαρξιστική αντίληψη περί κοινωνικών τάξεων: Πολλές κυβερνήσεις ΑΧ στηρίζονται στην τοπική ολιγαρχία και στο στρατό και δεν έχουν κανένα πραγματικό ενδιαφέρον για την υλοποίηση παρόμοιων προγραμμάτων.
- Ακραίο παράδειγμα: Αϊτή.
- Αλλά και επίδραση φυλής, θρησκείας, κλπ (Μαλαισία, Νιγηρία, Κένυα).

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Δείκτες μεγέθυνσης

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δείκτες μεγέθυνσης (1 από 3)

- Πριν κλείσουμε, μία μικρή αλλά πολύ σημαντική παρένθεση.
- Ο πιο κοινός δείκτης οικονομικής ανάπτυξης (κατά κεφαλή ΑΕΠ) δεν παρουσιάζει καμία ευαισθησία στη διανομή του εισοδήματος.
- Το ίδιο και ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης: $g = \sum_i w_i g_i$ (όπου $w_i = Y_i/Y$ είναι οι εισοδηματικές μερίδες).
- Αν αντί για εισοδηματικές μερίδες, εφαρμόσουμε ως σταθμά πληθυσμιακές μερίδες, $w_i = N_i/N$, τα αποτελέσματα ως προς το ρυθμό ανάπτυξης μπορεί να είναι πολύ διαφορετικά.
- Ακόμα περισσότερο διαφορετικά μπορεί να είναι τα αποτελέσματά αν εφαρμόσουμε σταθμά φτώχειας.

Δείκτες μεγέθυνσης (2 από 3)

- Παράδειγμα:
- N_i/N 70% 30%.
- Y_i/Y 20% 80%.
- g_i 2% 5%.
- Ρυθμός ανόδου κατά κεφαλή ΑΕΠ: $0.2*2 + 0.8*5 = 4.4\%$.
- Με πληθυσμιακές μερίδες: $0.7*2 + 0.3*5 = 2.9\%$.
- Με σταθμά φτώχειας: $1.0*2 + 0.0*5 = 2.0\%$.

Δείκτες μεγέθυνσης (3 από 3)

- Εφαρμογή στην αξιολόγηση προγραμμάτων (ιδίως κοινωνικών).
- Όσο μεγαλύτερη η ανισότητα και όσο πιο διαφορετικοί οι ρυθμοί αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ των πληθυσμιακών στρωμάτων, τόσο μεγαλύτερες οι διαφορές στις εκτιμήσεις.

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (1 από 25)

- Εναλλακτικές (κριτικές) θεωρήσεις της διαδικασίας οικονομικής ανάπτυξης.
- Στρουκτουραλισμός: Όχι αποκλειστικά οικονομική θεώρηση, αν και βασίζεται στην οικονομική ανάλυση.
- Ξεκίνησε από την ανθρωπολογία, την κοινωνιολογία και τις πολιτικές επιστήμες (Levi Strauss, Godelier, Althusser και, σε κάποιο βαθμό, Πουλαντζάς).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (2 από 25)

- Αντίθετα με τη νεοκλασική προσέγγιση που ξεκινά από τη μελέτη των συστατικών ενός συστήματος, οι στρουκτουραλιστές βασίζονται στη διερεύνηση του συστήματος και την επίδρασή του πάνω στα συστατικά του. Υποστηρίζεται ότι υπάρχει ένα σύνολο οικονομικών και κοινωνικών δομών οι οποίες δεν είναι άμεσα παρατηρήσιμες αλλά δημιουργούν παρατηρήσιμα οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (3 από 25)

- Επηρεασμένοι από αλλά, οι περισσότεροι, όχι Μαρξιστές ή νεο-μαρξιστές.
- Μεγάλη επιρροή στις δεκαετίες του 1950 και 1960. Μετά σταδιακή παρακμή, ανάπτυξη θεωριών εξάρτησης (1970ς), επανεμφάνιση με διαφορετική μορφή (1980ς και 1990ς).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (4 από 25)

- Παγκόσμια οικονομία: Κέντρο-περιφέρεια / πολύ διαφορετική η δομή της παραγωγής τους.
- Κέντρο: παραγωγή ομοιογενής (όχι δυισμός) και διαφοροποιημένη (παραγωγή μεγάλου αριθμού αγαθών).
- Περιφέρεια: παραγωγή ανομοιογενής (δυισμός) και εξειδικευμένη σε λίγα προϊόντα (προϊόντα βασικής διαβίωσης-τομέας χαμηλής παραγωγικότητας, προϊόντα για εξαγωγή-τομέας υψηλής παραγωγικότητας σε θύλακες αποκομμένους από την υπόλοιπη οικονομία).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (5 από 25)

- Βασικά χαρακτηριστικά στρουκτουραλιστικών οικονομικών υποδειγμάτων:
 - Δυισμός: Δομική ετερογένεια και ύπαρξη ανεργίας ανοικτής ή καλυμμένης.
 - Συμπληρωματικότητα της ζήτησης: Η ζήτηση για εγχώρια αγαθά καθορίζεται κυρίως από το επίπεδο του εισοδήματος - όχι από τις σχετικές τιμές των αγαθών.
 - Χειροτέρευση όρων διεθνούς εμπορίου.
- Φύση εισαγωγών και εξαγωγών ΑΧ.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (6 από 25)

- Διαφορετικές εισοδηματικές ελαστικότητες ζήτησης για εξαγωγές και εισαγωγές ΑΧ (+χαμηλή ελαστικότητα τιμής εξαγωγών ΑΧ) => οι ΑΧ μπορούν να αναπτυχθούν μόνο με ρυθμούς χαμηλότερους από αυτούς των ΒΧ. Διαφορετικά οδηγούνται σε ελλείμματα του εξωτερικού τους ισοζυγίου (εξωτερική ανισορροπία).
- Άρα, αντίθετα από τη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος, το διεθνές εμπόριο δίνει πολύ μικρά οφέλη στις ΑΧ.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (7 από 25)

- Πολλά από τα εργαλεία της οικονομικής ανάλυσης των στρουκτουραλιστών είναι νεοκλασσικά, αλλά πολλά από τα συμπεράσματά τους προσεγγίζουν αυτά των νεομαρξιστών.
- Στα υποδείγματά τους οι παραπάνω ακαμψίες ενσωματώνονται είτε σε υποδείγματα γενικής ισορροπίας (ελαχιστοποίηση των ακαμψιών) είτε σε υποδείγματα εισροών-εκροών (μεγιστοποίηση των ακαμψιών).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (8 από 25)

- Προτάσεις πολιτικής στρουκτουραλιστών:
 - Προσπάθεια για ανάπτυξη τομέων σύμφωνα με την αύξηση της εγχώριας (όχι διεθνούς) ζήτησης. Άρα εκβιομηχάνιση.
 - Όμως αυτό δεν μπορεί να γίνει σε συνθήκες ανοικτής οικονομίας (επιχείρημα νηπιακής βιομηχανίας). Άρα πρώτα εκβιομηχάνιση σε κλειστή οικονομία μέσω υποκατάστασης εισαγωγών και κατόπιν προώθηση εξαγωγών σε συνθήκες ανοικτής οικονομίας.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (9 από 25)

- Κριτικές νεοκλασικών: Στο θεωρητικό επίπεδο επίθεση στις υποθέσεις των στρουκτουραλιστών (κυρίως στο επιχείρημα περί όρων εμπορίου). Στο εμπειρικό επίπεδο, σύγκριση επιδόσεων χωρών που ακολούθησαν υποκατάσταση εισαγωγών (χώρες Λατινικής Αμερικής, Ινδία, κλπ) με χώρες που ακολούθησαν πολιτική προώθησης των εξαγωγών και, όπως ισχυρίζονται, άφησαν το μηχανισμό των σχετικών τιμών να λειτουργήσει ελεύθερα (Ταϊβάν, Ν. Κορέα, Χονγκ-Κονγκ, Σιγκαπούρη).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (10 από 25)

- Κριτικές θεωρητικών της εξάρτησης (κυρίως νεομαρξιστών): Υπερβολική έμφαση στις διεθνείς σχέσεις και έλλειψη ανάλυσης σχέσεων παραγωγής και, συνακόλουθα, ταξικών σχέσεων μέσα στις ΑΧ.
- Θεωρίες εξάρτησης: όπως και οι στρουκτουραλιστικές θεωρίες, οικονομικές-πολιτικές-κοινωνιολογικές.
- Κυρίως αλλά όχι αποκλειστικά νεομαρξιστικές. Κυρίως κριτική του κυρίαρχου υποδείγματος - όχι πλήρης θεωρία.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (11 από 25)

- Γιατί νέο-μαρξιστικές;
- Μαρξιστικές γιατί δίνουν έμφαση στις ταξικές σχέσεις, κυρίως μέσα στις ΑΧ, αλλά και διεθνώς.
- Marx: όχι έμφαση σε προβλήματα οικονομικής ανάπτυξης. Στα περισσότερα κείμενά του όπου αναφέρεται σε προβλήματα των ΑΧ (κυρίως Ινδίας) τονίζει το θετικό ρόλο του καπιταλισμού.
- Αποικιοκρατία, καταστροφή προ-καπιταλιστικών οικονομικών και κοινωνικών δομών, ανάδυση του καπιταλισμού, οικονομική ανάπτυξη.
- "Οι αναπτυγμένες χώρες είναι ο καθρέφτης μέσα στον οποίο οι υπανάπτυκτες χώρες μπορούν να δουν το μελλοντικό τους πρόσωπο".

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (12 από 25)

- Όμως σε γραπτά του για την Ιρλανδία ο Marx αναφέρει ρητά ότι η Ιρλανδία δεν αναπτύσσεται διότι το δημιουργούμενο εκεί πλεόνασμα μεταφέρεται στην Αγγλία.
- Αυτό είναι και ένα από τα σημεία εκκίνησης των θεωρητικών του ιμπεριαλισμού.
 - Τόσο Μαρξιστών (Lenin, Bucharin, Luxembourg) όσο και μη Μαρξιστών (Hobson).
- Πρώτος Baran (1957), αργότερα Frank, Amin, Εμμανουήλ, Cardoso, Dos Santos, Furtado.
- Μεγάλη επιρροή σε ακαδημαϊκούς κυρίως κύκλους τη δεκαετία του 1970ς. Σχετικά μικρή επιρροή σήμερα.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (13 από 25)

- Δύσκολος ένας ορισμός της «εξάρτησης».
- Γενικά, είναι η κατάσταση όπου οι οικονομίες κάποιων χωρών εξαρτώνται από τις οικονομικές συνθήκες κάποιων άλλων αλλά όχι το αντίστροφο. Ορισμένες χώρες (κυρίαρχες) μπορούν να αναπτύσσονται αυτοδύναμα, ενώ η ανάπτυξη κάποιων άλλων (εξαρτημένων) εξαρτάται θετικά ή αρνητικά από τις εξελίξεις στις κυρίαρχες χώρες.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (14 από 25)

- Φάση αποικιοκρατικής εξάρτησης.
 - Καταστροφή προκαπιταλιστικών οικονομικών δομών. Βασίστηκε στο εμπόριο και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των ΑΧ - 19ος αιώνας.
- Φάση πιστωτικής-βιομηχανικής εξάρτησης.
 - Οι οικονομίες των ΑΧ προσαρμόζονται στις ανάγκες των αναπτυγμένων οικονομιών - δάνεια στις ΑΧ & οργάνωση αγροτικής παραγωγής.
- Φάση τεχνολογικής εξάρτησης.
 - Πολυεθνικές επιχειρήσεις - παράγουν κυρίως για τις οικονομίες των αναπτυγμένων χωρών και, σε πολύ μικρότερο βαθμό, για τις οικονομίες των ΑΧ.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (15 από 25)

- Βασικό πλαίσιο ανάλυσης: Για να αναπτυχθούν οι ΑΧ χρειάζονται κεφάλαια και τεχνολογία/τεχνογνωσία. Αυτά έρχονται από τις αναπτυγμένες χώρες (είτε σαν άμεσες επενδύσεις είτε υπό τη μορφή δανείων), κυρίως μέσω των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (16 από 25)

- Κύρια χαρακτηριστικά των πολυεθνικών επιχειρήσεων:
 - Ενδιαφέρονται κυρίως για τη φθηνή εργασία των ΑΧ. Δεν δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αγορά των ΑΧ (μικρή αγοραστική δύναμη). Παράγουν για την αγορά των αναπτυγμένων χωρών (=> εξάρτηση των ΑΧ από τις οικονομικές συνθήκες των αναπτυγμένων χωρών).
 - Σχηματίζουν συμμαχίες με τους εγχώριους καπιταλιστές. Συνήθως επωφελείς και για τους τελευταίους.
 - Σαν αποτέλεσμα, αύξηση ανισότητας στις ΑΧ. Επαναπατρίζουν τα κέρδη τους. Επομένως, δεν υπάρχει πλεόνασμα για την αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη των ΑΧ και αυξάνει η ανισότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Έμμεση συνέπεια για τις αναπτυγμένες χώρες: βελτίωση συνθηκών διαβίωσης εργατικής τάξης ("εργατική αριστοκρατία") και κοινωνική ειρήνη.
- Ο ρόλος των πολυεθνικών επιχειρήσεων οδηγεί σε: "μεγέθυνση χωρίς ανάπτυξη", "ακατάλληλη ανάπτυξη", "ανάπτυξη της υπανάπτυξης".

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (17 από 25)

- Ενδιαφέρουσα άποψη για το ρόλο των καπιταλιστών των ΑΧ:
- Δείχνουν μεγάλη αποφυγή στον κίνδυνο. Φόβος ξένου ανταγωνισμού => στενοί δεσμοί με διεθνές κεφάλαιο.
- Το πλεόνασμά τους δεν επενδύεται στη βιομηχανία. Είτε διατίθεται για την κατανάλωση εισαγομένων πολυτελών αγαθών, είτε επενδύεται σε γη (όχι πολλαπλασιαστικά φαινόμενα), είτε κατατίθεται σε λογαριασμούς στο εξωτερικό.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (18 από 25)

- Η οικονομική εξάρτηση οδηγεί σε άλλες μορφές εξάρτησης:
 - Πολιτισμική: Καταναλωτικά πρότυπα κυρίαρχων τάξεων "εισάγονται" από τις αναπτυγμένες χώρες. Σε πρόσφατα χρόνια, "επιβολή" προτύπων μαζικής κατανάλωσης των αναπτυγμένων χωρών στις ΑΧ (πχ Coca Cola, κλπ)
 - Πολιτική: Ηγεμονικές τάξεις των ΑΧ στηρίζονται στη βοήθεια των κυρίαρχων τάξεων των αναπτυγμένων χωρών ΑΧ (και όχι στην υποστήριξη των λαϊκών μαζών των ΑΧ).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (19 από 25)

- Προτάσεις πολιτικής:
 - Στο διεθνές επίπεδο: Ρήξη των δεσμών με τις καπιταλιστικές μητροπόλεις - συνεργασία με άλλες ΑΧ.
 - Στο εθνικό επίπεδο: Προστατευτισμός για την ανάπτυξη βιομηχανίας. Όμως, λόγω της φύσης της αστικής τάξης των ΑΧ δεν αναμένονται σπουδαία αποτελέσματα. Άρα απαιτείται εθνικοποίηση και ενεργός ανάμιξη της (επαναστατικής) κυβέρνησης.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (20 από 25)

- Κριτικές της θεωρίας της εξάρτησης:
 - Ταυτολογική έννοια "Οι ΑΧ είναι φτωχές επειδή είναι εξαρτημένες και είναι εξαρτημένες επειδή είναι φτωχές και κάθε χαρακτηριστικό τους είναι αποδίδεται στην εξάρτησή τους" (D. Lal).
 - Ενδείξεις δυναμισμού των εγχωρίων καπιταλιστών σε ορισμένες ΑΧ (ειδικά στις χώρες της ΝΑ Ασίας). Επίσης, παράδειγμα ορισμένων Αφρικανικών χωρών όπου η έλλειψη διεύθυνσης ξένων κεφαλαίων τις έχει οδηγήσει σε μόνιμη περιθωριοποίηση. (B. Warren).
 - Οι θεωρίες της εξάρτησης πρέπει να θεωρηθούν περισσότερο κριτικές των κυρίαρχων θεωριών και όχι πλήρεις θεωρίες (G. Palma).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (21 από 25)

- Οι νεοκλασικοί αντιτίθενται σ' αυτές τις απόψεις τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο.
- Στο θεωρητικό επίπεδο υποστηρίζουν ότι η νεοκλασική οικονομική θεωρία είναι γενική και η ανάλυση γενικής ισορροπίας των Arrow-Debreu ισχύει για όλες τις χώρες (αναπτυγμένες και υπανάπτυκτες).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (22 από 25)

- Στο εμπειρικό επίπεδο ισχυρίζονται ότι οι μόνες χώρες που αναπτύχθηκαν ήταν αυτές που ακολούθησαν τις νεοκλασικές συνταγές και δεν παρενέβησαν στο μηχανισμό των τιμών (στις αγορές). Επίσης, ενώ οι μή-νεοκλασικοί αναλύουν τις "αποτυχίες της αγοράς" (market failures) δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις "αποτυχίες της κυβέρνησης" (government failures) το κόστος των οποίων μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερο από το κόστος των "αποτυχιών της αγοράς" τις οποίες προσπαθούν να διορθώσουν.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (23 από 25)

- Όμως, πολλοί είναι οι οικονομολόγοι που κατακρίνουν τις παραπάνω απόψεις τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο (Toye, Stewart, Kanbur).
- Σε θεωρητικό επίπεδο: Ο κόσμος που ζούμε κάθε άλλο παρά ανταποκρίνεται στις υποθέσεις των Arrow-Debreu (μη ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, έλλειψη πολλών αγορών στις ΑΧ, κλπ).

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (24 από 25)

- Άρα οι νεοκλασικές προτάσεις αποτελούν στην καλύτερη περίπτωση "δεύτερες άριστες" λύσεις (second best solutions) - όπως και οι λύσεις που προτείνουν οι μη νεοκλασικοί. Αλλά η (νεοκλασική) θεωρία της ευημερίας μας λέει ότι οι "δεύτερες άριστες" λύσεις δεν μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους.
- Επιπλέον το τμήμα της νεοκλασικής θεωρίας που ασχολείται με την οικονομική της ευημερίας στηρίζεται στο σχεδόν αποκλειστικά στο κριτήριο του Pareto και δεν λέει τίποτα για τη διανομή του εισοδήματος. Επομένως, είναι σχεδόν αδύνατο υπ' αυτές τις συνθήκες να καταλήξει κάποιος σε αναμφισβήτητες προτάσεις πολιτικής.

Στρουκτουραλισμός και εξάρτηση (25 από 25)

- Σε εμπειρικό επίπεδο, κάθε άλλο παρά μη παρεμβατικές ήταν οι κυβερνήσεις των χωρών που προβάλλουν ως υποδείγματα οι νεοκλαστικοί (Ιαπωνία παλαιότερα, αλλά και πιο πρόσφατα Ταϊβάν, Ν. Κορέα, Σιγκαπούρη - μόνο το Χονγκ-Κονγκ ακολούθησε πραγματικά μη παρεμβατικές πολιτικές. Το ίδιο συμβαίνει και σήμερα στις «νέες τίγρεις».
- Επίσης, δεν παραγνωρίζουν τις επιτυχίες παρεμβατικών χωρών στην καταπολέμηση της φτώχειας χωρών (Σρι Λάνκα, Κούβα) , αλλά και τις αντίστοιχες αποτυχίες πολλών μη παρεμβατικών χωρών (π.χ. χωρών της Κεντρικής Αμερικής εκτός της Κόστα Ρίκα).

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Τέλος Ενότητας # 2

Μάθημα: Οικονομική Ανάπτυξη, **Ενότητα # 2:** Υποδείγματα οικονομικής μεγέθυνσης

Διδάσκων: Πάνος Τσακλόγλου, **Τμήμα:** Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

